

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	13
A. Źródła prawa	13
B. Publikatory	15
C. Inne skróty	16
WSTĘP	19
ROZDZIAŁ I PODSTAWOWE ZASADY DZIEDZICZENIA TESTAMENTOWEGO W PRAWIE POLSKIM	
1.1. Zasada sukcesji uniwersalnej	26
1.2. Pierwszeństwo dziedziczenia testamentowego przed dziedziczeniem ustawowym	30
1.3. Swoboda woli spadkodawcy przy dokonywaniu rozrządzeń testamentowych i jej granice	32
1.3.1. Powołanie do dziedziczenia	36
1.3.2. Zapis	46
1.3.2.1. Zapis damnacyjny	48
1.3.2.2. Zapis windykacyjny	49
1.3.3. Inne rozrządzenia	50
ROZDZIAŁ II RODZAJE ROZRZĄDZEŃ TESTAMENTO- WYCH W PRAWIE RZYMSKIM	
2.1. Podstawowe zasady dotyczące rozrządzeń majątkiem na wypadek śmierci w prawie rzymskim	60
2.2. Powołanie do dziedziczenia	63
2.3. Rozrządzenia majątkowe pod tytułem szczególnym	68
2.3.1. Zapis	69
2.3.2. Fideikomis	72
2.4. Inne rozrządzenia	77

ROZDZIAŁ III	RODZAJE ROZRZĄDZEŃ TESTAMENTO-	
	WYBRANYCH ROMAŃSKICH WSPÓŁCZES-	
	NYCH SYSTEMACH PRAWNYCH	80
3.1.	Podstawowe zasady dotyczące rozrządzeń majątkiem na	
	wypadek śmierci w prawie włoskim	80
3.2.	Wybrane rozrządzenia testamentowe	83
3.2.1.	Powołanie do dziedziczenia	83
3.2.2.	Zapis	87
3.2.2.1.	Zagadnienia wstępne	87
3.2.2.2.	Konstrukcja zapisu windykacyjnego	89
3.2.2.3.	Podmioty	93
3.2.2.4.	Przedmiot zapisu windykacyjnego	96
3.2.3.	Inne rozrządzenia	102
3.3.	Podstawowe zasady dotyczące rozrządzeń majątkiem na	
	wypadek śmierci w prawie francuskim	107
3.3.1.	Zagadnienia wstępne	107
3.3.2.	Wybrane rozrządzenia testamentowe	112
3.3.2.1.	Zapis ogólny	112
3.3.2.2.	Zapis pod tytułem ogólnym	114
3.3.2.3.	Zapis szczególny	116
3.3.2.3.1.	Zagadnienia wstępne	116
3.3.2.3.2.	Konstrukcja zapisu	
	windykacyjnego	118

ROZDZIAŁ IV	ZAPIS O SKUTKACH OBLIGACYJNYCH	
	W PRAWIE POLSKIM	122
4.1.	Zapis według Dekretu z 1946 r. – Prawo spadkowe	122
4.1.1.	Wstęp	122
4.1.2.	Ustanowienie zapisu i jego przedmiot	124
4.1.3.	Spadkodawca, obciążony, zapisobierca	125
4.1.4.	Skutki ustanowienia zapisu	128
4.1.5.	Wykonanie zapisu	131
4.1.6.	Odpowiedzialność za wykonanie zapisu	133
4.1.7.	Przedawnienie roszczeń	134
4.1.8.	Bezskuteczność zapisu	134

4.1.9. Nieważność zapisu	134
4.2. Zapis o skutkach obligacyjnych w kodeksie cywilnym z 1964 r.	135
4.2.1. Zagadnienia wstępne	135
4.2.2. Ustanowienie zapisu	135
4.2.3. Przedmiot zapisu	136
4.2.4. Spadkodawca, obciążony, zapisobierca	137
4.2.5. Skutki ustanowienia zapisu	141
4.2.6. Wykonanie zapisu	143
4.2.7. Odpowiedzialność za wykonanie zapisu	147
4.2.8. Przedawnienie roszczeń wynikających z zapisu	149
4.2.9. Zapis uczyniony pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu	149
4.2.10. Szczególna regulacja dotycząca zapisu gospodarstwa rolnego	151
4.2.11. Bezskuteczność zapisu	151
4.2.12. Nieważność zapisu	151

ROZDZIAŁ V ZAPIS WINDYKACYJNY W PRAWIE

POLSKIM	156
5.1. Uwagi wstępne	156
5.2. Celowość wprowadzenia zapisu windykacyjnego	157
5.3. Konstrukcja zapisu w kodeksie cywilnym.....	161
5.4. Wymagania w zakresie formy testamentu, w którym spadkodawca ustanawia zapis windykacyjny	168
5.5. Przedmiot zapisu windykacyjnego	173
5.5.1. Uwagi wstępne	173
5.5.2. Rzecz oznaczona co do tożsamości	177
5.5.3. Zbywalne prawa majątkowe	184
5.5.4. Przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne	207
5.5.5. Ustanowienie użytkowania lub służebności	211
5.5.6. Zapis windykacyjny, którego przedmiotem są prawa niemieszczące się w katalogu zawartym w art. 981 ¹ § 2 k.c.	216
5.6. Bezskuteczność zapisu o skutkach prawnorzeczowych	218

5.7. Zakaz ustanawiania warunkowego lub terminowego zapisu windykacyjnego	221
5.8. Konwersja zapisu windykacyjnego	222
5.9. Dalszy zapis	223
5.10. Ustanowienie zapisobiercy windykacyjnego	224
5.11. Przyjęcie lub odrzucenie zapisu windykacyjnego	236
5.12. Stwierdzenie nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego	239
5.13. Ochrona praw zapisobiercy windykacyjnego	242
5.14. Odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe	244
5.15. Zaliczenie przedmiotu zapisu windykacyjnego na poczet sched spadkowych lub należnego spadkobiercy zachowku	263
5.16. Odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych wobec osób uprawnionych do zachowku	263
WNIOSKI KOŃCOWE I UWAGI <i>DE LEGE FERENDA</i>	274
BIBLIOGRAFIA	292
A. Źródła prawa	292
B. Orzecznictwo	294
C. Literatura	298
SUMMARY	310

WYKAZ SKRÓTÓW

A. Źródła prawa

- ABGB *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* (austriacki kodeks cywilny z 1811 r.); tekst polski: „Powszechna Księga Ustaw Cywilnych dla Wszystkich Krajów Dziedzicznych Niemieckich Monarchii Austriackiej” wydana w 1811 r. w Wiedniu przez Drukarnię nadworną i rządową.
- BGB *Bürgerliches Gesetzbuch* (niemiecki kodeks cywilny z 1896 r.); wydany w 1923 r. przez Ministerstwo Sprawiedliwości jako X tom serii Zbiór Ustaw Ziem Zachodnich (Kodeks Cywilny obowiązujący na Ziemiach Zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej (przekład urzędowy), Warszawa–Poznań 1923), które było urzędowym przekładem tego Kodeksu w języku polskim.
- C. *Codex Iustinianus (Corpus Iuris Civilis*, II, ed. TH. MOMMSEN, P. KRÜGER)
- D. *Digesta (Corpus Iuris Civilis*, I, ed. TH. MOMMSEN, P. KRÜGER)
- G. *Gai Institutiones* (FIRA, II)
- I. *Iustiniani Institutiones (Corpus Iuris Civilis*, I, ed. TH. MOMMSEN, P. KRÜGER)
- k.c. ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
- cod.civ.1865 *Codice civile del Regno D'Italia* (Kodeks cywilny Królestwa Włoch z 1865 r.)
- cod.civ. *Codice civile* (włoski kodeks cywilny z 1942 r.)

k.p.c.	ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
k.r.o.	ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 788)
k.s.h.	ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.)
k.z. kodeks zobowiązań cod.civ.fr.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598) <i>Code civil</i> (francuski kodeks cywilny z 1804 r., w wydaniu Drukarni Księży Piiarów Warszawskich z 1808 r., które zgodnie z art. 1 ustawy przechodniej z dnia 10 października 1809 r. (Dz.P.K.W z 1809 r., nr 2, poz. 14, s. 84) było urzędowym tekstem Kodeksu Napoleona w języku polskim)
Konstytucja	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
post.spadk.	dekret z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu spadkowym (Dz.U. Nr 63, poz. 346 ze zm.)
pr. not.	ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm.)
pr.osob.	dekret z dnia 29 sierpnia 1945 r. Prawo osobowe (Dz.U. Nr 40, poz. 223 ze zm.)
pr.rzecz.	dekret z dnia 11 października 1946 r. – Prawo rzeczowe (Dz.U. Nr 57, poz. 319 ze zm.)
pr.spadk.	dekret z dnia 8 października 1946 r. – Prawo spadkowe (Dz.U. Nr 60, poz. 328)
prawo autorskie	ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.)
prawo bankowe	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.)

pwp	ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.)
SpółdzMieszkU	ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.)
rozporządzenie w sprawie ewidencji gruntów	rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz.U. Nr 38, poz. 454)
ustawa nowelizująca z dnia 18 marca 2011 r.	ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 85, poz. 458)
ustawa nowelizująca z dnia z 28 lipca 1990 r.	ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321)
ustawa o <i>timeshare</i>	ustawa z dnia 16 września 2011 r. o <i>timeshare</i> (Dz.U. Nr 230, poz. 1370)
ustawa o własności lokali	ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.)
ustawa o księgach wieczystych	ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.)

B. Publikatory

Dz.P.K.W.	Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego

OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
Z.U.	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy

C. Inne skróty

cass. civ.	wyrok włoskiego Sądu Najwyższego (<i>Corte Suprema di Cassazione</i>)
<i>Komentarz 2006</i>	E. SKOWROŃSKA-BOCIAN, <i>Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki</i> , wyd. VII, Warszawa 2006
<i>Komentarz 2008</i>	E. NIEZBECKA, <i>Kodeks cywilny. Komentarz</i> , red. A. KIDYBA, IV: Spadki, Warszawa 2008
<i>Komentarz 2011</i>	E. SKOWROŃSKA-BOCIAN, <i>Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki</i> , wyd. X, Warszawa 2011
<i>Komentarz 2012</i>	E. NIEZBECKA, <i>Kodeks cywilny. Komentarz</i> , red. A. KIDYBA, IV: Spadki, Warszawa 2012
Lex	elektroniczny system informacji prawnej Wydawnictwa Wolters Kluwer Polska
LexPolonica	elektroniczny system informacji prawnej LexisNexis Polska
niepubl.	nie publikowane
<i>op.cit.</i>	dzieło cytowane
orz.	orzeczenie
por.	porównaj
poz.	pozycja
red.	redakcja
r.s.p.	rolnicza spółdzielnia produkcyjna

SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
<i>System 1986</i>	J. S. PIĄTOWSKI red., <i>System prawa cywilnego</i> , IV: <i>Prawo spadkowe</i> , Ossolineum 1986
<i>System 2009</i>	B. KORDASIEWICZ red., <i>System prawa prywatnego</i> , X: <i>Prawo spadkowe</i> , Warszawa 2009
<i>System 2013</i>	B. KORDASIEWICZ red., <i>System prawa prywatnego</i> , X: <i>Prawo spadkowe</i> , Warszawa 2013
TK	Trybunał Konstytucyjny

WSTĘP

Praca stanowi próbę przybliżenia zapisu windykacyjnego, który jest nową instytucją w polskim prawie spadkowym. Został on wprowadzony do naszego porządku prawnego ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 458), która weszła w życie 23 października 2011 r., przy jednoczesnym utrzymaniu dotychczas uregulowanego zapisu, którego nazwę ustawodawca dla odróżnienia obu rodzajów zapisów zmienił na «zapis zwykły».

Zapis jest rozrządzeniem pod tytułem szczególnym, za pomocą którego spadkodawca w testamencie dokonuje przysporzenia majątkowego lub przenosi poszczególne prawa na rzecz określonej osoby zwanej zapisobiercą. Omawiane rozrządzenie *mortis causa* może wywierać skutki obligacyjne (*legatum per damnationem*) – wówczas zapisobierca uzyskuje względem spadkobierców roszczenie o wykonanie zapisu, albo „rzeczowe” (*legatum per vindicationem*), co oznacza, iż z chwilą śmierci testatora na zapisobiercę przechodzi własność lub inne prawo, będące przedmiotem zapisu. W obu przypadkach zapisobierca uzyskuje korzyść majątkową, z tym zastrzeżeniem, że w pierwszym przypadku odnosi ją pośrednio (zasadą jest, że powinien podjąć dodatkowe czynności), zaś w drugim – uzyskuje ją bezpośrednio z chwilą otwarcia spadku. Na skutek ustanowienia zapisu nigdy nie dochodzi do sukcesji uniwersalnej, gdyż zapisobierca nabywa jedynie pojedyncze prawo, a nie ogół praw i obowiązków majątkowych składających się na pojęcie spadku. Z uwagi na to, że prawa wynikającego z zapisu zwykłego zapisobierca nie nabywa bezpośrednio po spadkodawcy, lecz nabywa je od obciążonego, w grę wchodzi co najwyżej sukcesja syngularna pośrednia. Natomiast w przypadku zapisu windykacyjnego, na podstawie którego zapisobierca nabywa określone prawo bezpośrednio po spadkodawcy, dochodzi do sukcesji syngularnej bezpośredniej.

Podstawowym zadaniem badawczym podjętym w pracy jest analiza i ocena unormowania prawnego zapisu windykacyjnego. Na etapie projektu legislacyjnego sporadycznie opisywano tę instytucję prawa spadkowego, obecnie zaś – po wejściu w życie ustawy wprowadzającej zapis windykacyjny – przedstawiciele nauki podejmują próby jej bardziej pogłębionej analizy.

W pracy zostały omówione przepisy regulujące zapis windykacyjny oraz podjęto próbę ich wykładni. Po przeprowadzeniu analizy obowiązującej regulacji prawnej i dokonaniu jej oceny zostały sformułowane postulaty *de lege ferenda*. Zainteresowanie instytucją zapisu windykacyjnego narodziło się przed laty w związku z pojawiającymi się w literaturze wypowiedziami, które wskazywały na potrzebę poszerzenia autonomii woli testatora m.in. poprzez dopuszczenie zapisu o skutkach prawnorzeczowych.

Zapis windykacyjny umożliwia testatorom pełniej uregulować swoje sprawy majątkowe na wypadek śmierci w drodze czynności prawnej *mortis causa*. Za atrakcyjnością tego rozrządzenia przemawia szereg argumentów. Po pierwsze, w odróżnieniu od zapisu zwykłego umożliwia ono spadkodawcy wiążące spadkobierców rozstrzygnięcie o sposobie podziału składników swego majątku na wypadek swej śmierci; po drugie, otwiera perspektywę dalszego korzystania i możliwie najlepszego spożytkowania majątku spadkodawcy, co sprzyja zarówno interesom beneficjenta majątku, jak i interesom społecznym; po trzecie, zapewnia pełną i natychmiastową realizację woli spadkodawcy, ponieważ już z chwilą jego śmierci oznaczona osoba nabywa prawa będące przedmiotem tego zapisu; po czwarte, z perspektywy skuteczności i szybkości uzyskania zapisanego prawa zapis windykacyjny jest korzystniejszy dla zapisobiercy, ponieważ uzyskuje on przedmiot zapisu z chwilą otwarcia spadku, bez konieczności podejmowania dalszych działań zmierzających do uzyskania przedmiotu zapisu (tak jak ma to miejsce w przypadku zapisu zwykłego). Nadzieje związane z rosnącym zainteresowaniem dokonywania rozrządzeń w postaci zapisu windykacyjnego są uzasadnione także w tym kontekście, że wprowadzenie tego rozrządzenia do polskiego prawa spadkowego było zbieżne zarówno z postulatami

doktryny, jaki i z oczekiwaniami społeczeństwa. Należy podkreślić, iż pomimo tego, że zapis określony w art. 968 k.c. z chwilą śmierci spadkodawcy wywołuje jedynie skutki obligacyjne, a dla wywołania skutków rzeczowych wymaga dokonania czynności prawnej zazwyczaj w postaci zawarcia umowy, stanowiącej jego wykonanie, to w powszechnym w naszym społeczeństwie przekonaniu zapis ten wywołuje skutki rzeczowe już w chwili śmierci spadkodawcy. Mając na względzie przytoczone argumenty można z całą stanowczością stwierdzić, że wprowadzenie zapisu windykacyjnego do polskiego prawa spadkowego było pożądane.

Niniejsze opracowanie składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający. Zostały w nim przedstawione podstawowe zasady dziedziczenia testamentowego w prawie polskim: zasada sukcesji uniwersalnej, pierwszeństwo dziedziczenia testamentowego przed dziedziczeniem ustawowym włącznie z zasadą dopuszczalności rozrządzenia przez spadkodawcę w testamencie tylko części spadku oraz zasada swobody woli spadkodawcy przy dokonywaniu rozrządzeń testamentowych. Omówienie tych zasad umożliwia lepsze zrozumienie konstrukcji prawnej zapisu windykacyjnego oraz jego prawidłowe usytuowanie pośród rozrządzeń *mortis causa*. Wprowadzenie zapisu windykacyjnego do polskiego prawa spadkowego stanowi bowiem wyłom od zasady sukcesji uniwersalnej, w myśl której z chwilą otwarcia spadku spadkobierca (spadkobiercy) wstępuje w ogół praw i obowiązków majątkowych przysługujących spadkodawcy. Z chwilą śmierci spadkodawcy przedmiot zapisu windykacyjnego zostaje wyłączony z masy spadkowej i w drodze sukcesji syngularnej nabywa go zapisobierca. Dopuszczenie rozrządzeń *mortis causa* w postaci zapisu windykacyjnego jest wyrazem rozszerzenia zasady swobody testowania, w ramach której autonomia woli przyznana spadkodawcy przez prawo spadkowe obejmuje możliwość decydowania o losach nie tylko oznaczonych ułamkowo części spadku, lecz także poszczególnych przedmiotów wchodzących do spadku.

W rozdziale drugim przedstawiono rozrządzenia testamentowe w prawie rzymskim. W tej części pracy zostały omówione podstawowe zasady dotyczące dysponowania majątkiem *mortis causa* oraz rodzaje rozrządzeń na wypadek śmierci. W prawie rzymskim rozróżniano wejście w ogół praw spadkodawcy przez spadkobiercę w drodze sukcesji ogólnej oraz przysporzenie na rzecz legatariusza (fideikomisariusza) poszczególnych przedmiotów przez testament za pomocą sukcesji syngularnej – na podstawie zapisu (legatu) lub fideikomisu. Ze względu na przedmiot pracy najwięcej miejsca poświęcono rozrządzeniom majątkowym *mortis causa* pod tytułem szczególnym. Przedstawienie tych zagadnień na tle prawa rzymskiego umożliwia lepsze zrozumienie konstrukcji zapisu windykacyjnego, w szczególności mechanizmu przejścia zapisanego prawa na rzecz zapisobiercy z chwilą otwarcia spadku, a ponadto pozwala dostrzec, że niektóre rozwiązania prawne przyjęte w prawie polskim zakorzenione są w prawie rzymskim (np. konwersja zapisu). Ponadto proces rozwoju legatu i fideikomisu w prawie rzymskim ukazuje, że rozrządzenia *mortis causa* pod tytułem szczególnym: po pierwsze, służą rozszerzeniu swobody testowania, a po drugie, zmieniają się, aby mogły lepiej odpowiadać potrzebom praktyki, a tym samym uelastyczniają prawo spadkowe.

W rozdziale trzecim zostały zaprezentowane rozrządzenia testamentowe w wybranych współczesnych romańskich systemach prawnych – w prawie włoskim i francuskim. Wybór wskazanych systemów prawnych wydaje się być ze wszech miar uzasadniony pokrewieństwem, jakie wykazują one z prawem rzymskim. W rozdziale tym zostały omówione podstawowe zasady rozrządzeń *mortis causa*. Ze względu na temat pracy najwięcej uwagi poświęcono zapisowi windykacyjnemu, który w obydwu wybranych systemach prawnych zajmuje pozycję pierwszoplanową wśród rozrządzeń *mortis causa* pod tytułem szczególnym, przed zapisem o skutkach obligacyjnych. Przedstawiona regulacja zapisu windykacyjnego w prawie włoskim i francuskim stanowi też płaszczyznę odniesienia przydatną do oceny regulacji polskiej.

W rozdziale czwartym została omówiona regulacja zapisu wywołującego z chwilą śmierci spadkodawcy skutki obligacyjne (obecnie «zapisu zwykłego») w polskim prawie spadkowym. W pierwszym podrozdziale przedstawiono unormowanie prawne przyjęte w dekreście z dnia 8 października 1946 r. – Prawo spadkowe (Dz.U. Nr 60, poz. 328), natomiast w drugim – unormowanie zamieszczone w kodeksie cywilnym.

W ostatnim rozdziale została przybliżona instytucja zapisu windykacyjnego, która obowiązuje w rodzimym porządku prawnym od dnia 23 października 2011 r. W tej części pracy najwięcej miejsca zajmuje określenie przedmiotu zapisu windykacyjnego, zagadnienie stosowania do zapisu windykacyjnego niektórych przepisów normujących powołanie do spadku, ustanowienie zapisu zwykłego oraz odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe.

W odniesieniu do przedmiotu zapisu windykacyjnego panuje powszechna zgoda jedynie w tym zakresie, że ustawodawca w art. 981¹ § 2 k.c. ustanowił zamknięty katalog przedmiotów zapisu windykacyjnego (*numerus clausus*), a pojawiające się w praktyce problemy na tle stosowania regulacji o zapisie windykacyjnym dotyczą przede wszystkim wątpliwości co do pojmowania poszczególnych przedmiotów tego rozrządzenia spadkowego. W celu zilustrowania doniosłości tej problematyki należy przykładowo wskazać, iż w doktrynie prawa cywilnego istnieją rozbieżne poglądy dotyczące dopuszczalności uczynienia przedmiotem zapisu windykacyjnego rzeczy przyszłej, pieniędzy, przyszłego prawa majątkowego, udziału we współwłasności lub innym zbywalnym prawie majątkowym, majątku spadkowego, przedmiotów majątku wspólnego małżonków czy też udziału w poszczególnych przedmiotach należących do majątku wspólnego.

Należy spodziewać się, iż w praktyce powstaną wiele wątpliwości na tle odpowiedniego stosowania przepisów, do których odsyłają normy prawne zawarte w art. 981⁵ k.c. i art. 981⁶ k.c. W związku z powyższym w tej części pracy została omówiona problematyka dotycząca odpowiedniego stosowania do zapisu windykacyjnego przepisów o powołaniu spadkobiercy, przyjęciu i odrzuceniu spadku, o zdolności do dziedziczenia i niegodności (art. 981⁵ k.c.) oraz przepisów o zapi-

sie zwykłym (art. 981⁶ k.c.). Pomimo tego, iż przepisy o zapisie windykacyjnym w naszym porządku prawnym obowiązują relatywnie krótko – od dnia 23 października 2011 r. – w doktrynie pojawiło się już wiele rozbieżnych poglądów dotyczących m.in. dopuszczalności zastosowania normy interpretacyjnej zamieszczonej w art. 961 k.c. w sytuacji ustanowienia przez testatora zapisu windykacyjnego (zapisów windykacyjnych), albo kilku zapisów windykacyjnych i zwykłych, które wyczerpują prawie cały spadek; możliwości i zakresu stosowania przepisów o przyroście i podstawieniu (zwykłym i powierniczym); czy też wykładni rozrządzenia *mortis causa* w sytuacji uczynienia przez spadkodawcę kilku zapisów windykacyjnych, bądź zapisów windykacyjnych i zwykłych, których przedmiotem jest to samo prawo, zwłaszcza wówczas, gdy spadkodawca dokonał rozrządzeń na rzecz różnych osób w tym samym testamentie, bądź w kilku testamentach sporządzonych w różnych datach.

W piątym rozdziale wiele miejsca poświęcono przepisom odpowiedzialności zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe. Odpowiednie wkomponowanie tych przepisów do systemu polskiego prawa spadkowego i ich zharmonizowanie z innymi przepisami stanowiło istotną trudność dla projektodawców. Należy przyznać, że przedsięwzięcie to w dużej mierze zakończyło się sukcesem, chociaż uregulowanie tych zagadnień wymaga wprowadzenia pewnych zmian. W doktrynie pojawiły się rozbieżności na tle wykładni przepisów regulujących te kwestie. Zastrzeżenia przedstawicieli nauki budzi m.in. wykładnia art. 1034¹ § 1 i art. 1034² k.c.; ukształtowanie odpowiedzialności zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe zawsze do granic wartości przedmiotu zapisu windykacyjnego (*pro viribus patrimonii*), kwestia odpowiedzialności za długi spadkowe w sytuacji, w której spadkobierca jest równocześnie zapisobiercą windykacyjnym i jego korzyści kumulują się, odrębne ukształtowanie zasad odpowiedzialności zapisobierców windykacyjnych za uzupełnienie zachowku (art. 999¹ i n. k.c.). Ponadto w niniejszej pracy zostały omówione motywy wprowadzenia nowego rozrządzenia *mortis causa* do polskiego porządku prawnego oraz wymagania w zakresie formy ustanowienia zapisu.

Praca uwzględnia stan prawny na dzień 30 kwietnia 2014 r., a także publikacje i orzeczenia, które ukazały się przed tą datą.

Książka jest poprawioną i zaktualizowaną wersją rozprawy doktorskiej obronionej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.